BEKİR BİN MUHAMMED EL-MÂZİNÎ

Sarf, nahiv, lügat ve edebiyat âlimi. Sarf ilmini nahiv ilminden ayırarak, bu ilimde ilk müstakil kitab yazan bu zâttır. Münâzarada karşısına çıkan herkesi sustururdu. Künyesi, Ebû Osman, ismi Bekir, babası ise Muhammed bin Osman'dır. İsminin Bakiyye veya Adiyy olduğu da söylenir. Bir rivâyette, Esvedoğullarının azatlı kölesi olup, sonradan Mazin kabilesinin Şeybânîler kolu mensûblarının arasına karışmış olduğundan dolayı Mâzinî nisbet edildiği bildirilmektedir. Kendisine nahvî, edîb, lügavî, arûzî nisbetleri de verilmiştir. Basra'da doğan Ebû Osman el-Mâzinî, zamanın meşhûr nahivcilerinden ders aldı. Nahiv ve edebiyatta asrının en ileri geleni oldu. 248 (m. 862) senesinde Basra'da vefât etti. Vefât târihi 230 veya 249 (m. 863) olduğu da söylenir.

El-Esmâî, Ebû Ubeyde ve Ebû Zeyd'den nahiv öğrenip hadîs-i şerîf rivâyet eden Ebû Osman el-Mâzinî, Cermî veya Ahfeş'ten ders aldı. Nahiv ilminde kendini iyice yetiştirdikten sonra hocaları ile münâzaralar yaptı. Sîbeveyh'in kitâb'ını talebelerine ders olarak okuturdu.

Ebû Osman Bekir bin Muhammed el-Mâzinî, mütehassıs olduğu sarf, nahiv ve lügat ilimlerinde birçok talebe yetiştirdi. Fadl bin Muhammed el-Yezîdî, el-Müberrid, Abdullah bin Ebî Sa'îd el-Verrâk bunlar arasındadır.

Talebelerinden Müberrid anlatır: Zengin bir yahudi, Sîbeveyh'in meşhûr "Kitab"ını kendisine öğretmesi karşılığında, Mâzinî'ye yüz altın vermeyi teklif etti. Mâzinî almadı. "Bu kadar muhtaç, yaşlı ve fakîr olduğunuz hâlde neden bu teklifi reddettiniz?" diye sorulduğunda, "O kitabta

üçyüzden fazla âyet-i kerîme vardır. Bir yahudiye onu okutarak, o bilgileri vermek istemedim” dedi. Aradan çok geçmeden zamanın Abbasî halifesi Vâsık Billah, Mâzinî’yi Bağdâd’a çağırıp ba’zı şeyler sordu ve bin altın hediye etti Allahü teâlâ yahudiye ilmini satmaması karşılığında, ona bu parayı ihsân etmişti. Basra’ya, dönüşünde, “Biz Allahü teâlâya yüz altın verdik (yahudinin yüz altınını geri çevirdik), o bize bin altın verdi” dedi.

Mâzinî için; Müberrid “Sîbeveyh’ten sonra nahiv ilminde tektir” derken, Mısır kadısı Bekkâr bin Kuteybe “Benim gördüğüm nahivcilerden yalnız Hayyan bin Hilâl ve Mâzinî, fıkıh âlimlerine benzemektedir. Mâzinî, günahlardan çok sakınırdı” demektedir.

Mâzinî’ye ilimden sorulduğunda “İlim fıkıhtır” derdi.

Mâzinî birçok eser yazmış, sarf ve nahiv ilminde hizmetleri olmuştur. İlel-ün-nahv, Tefâsîr-i kitâb-ı Sîbeveyh, Mâ yelhanu fihi’l-âmme, el-Elf ve’l-lâm, et-Tasrîf, el-Aruz ve’l-kavafi, ed-Dîbâc fî câmi’-i kitâb-ı Sîbeveyh gibi kitapları onun bıraktığı eserlerinden ba’zılarıdır. Bu kitapların hepsi de sahalarında mühim eserlerdir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-1, sh. 283

2) Târîh-i Bağdâd, cild-7, sh. 93, 94

3) Bugyet-ül-vuât sh. 202, 203

4) İnbâh-ur-ruvât, cild-1, sh. 246, 247

5) Şezerât-üz-zeheb, cild-2, sh. 113

6) Mu’cem-ül-müellifîn, cild-3, sh. 71

7) Mir’ât-ül-cinân, cild-2, sh. 109, 111

8) El-Bidâye ve’n-nihâye, cild-10, sh. 352, 353

9) Kâmil fi’t-târih, cild-7, sh. 34, 35

10) Miftâh-üs-se’âde cild-1, sh. 132

11) Brockelman: Sup, cild-1, sh. 168